

تعیین تکلیف یک پرونده گمرک بعد از ۵۲ دهه

رسوب کالا در گمرکات کاهش می‌یابد؟

رسوب کالاهای وارداتی در گمرک و انبارهای مناطق ورودی مانند مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی که به‌طور معمول ناشی از عوامل گوناگونی چون واردات کالا بدون ثبت سفارش یا عدم رعایت ضوابط واردات کالا، ناهماهنگی نهادهای دخیل در امر واردات یا کمبود ارز و عدم مطابقت استاندارد کالاهای وارداتی با استاندارد مدنظر کشور واردکننده است، مشکلاتی را به‌دنبال خواهد داشت. از شمول این مشکلات می‌توان به مسائلی چون کمبود کالا و به‌تبع افزایش نرخ آن در بازار، فاسد شدن کالاهای فسادپذیر و گاهی معطلی کانتینرها و ایجاد صف‌های طولانی ناوگان حمل‌ونقل در این مناطق اشاره کرد. بر همین اساس دولت‌ها در پی راهکارهایی برای رفع این مشکل هستند که در تازه‌ترین اقدام در این راستا دولت لایحه‌ای را به مجلس ارسال کرد که براساس یکی از بندهای آن، کالاهای فاقد ثبت‌سفارش باید ظرف یک ماه از سرزمین اصلی و مناطق یادشده خارج شوند، وگرنه توسط گمرک متروکه می‌شوند و امکان اعاده اظهارنامه نخواهند داشت. این درحالی‌است که کارشناسان معتقدند عدم قانون‌گذاری مناسب در حوزه تجارت خارجی، موجب رسوب برخی کالاها در گمرکات شده است. چنانچه باوجود تصویب اولیه لایحه پیشگیری رسوب کالا در هیات وزیران این لایحه هنوز برای بررسی و تصویب نهایی به مجلس ارائه نشده است.

مرصیه توکل
editor@smtnews.ir

رسوب کالا از تعریف تا راهکارها

وجود ضایعات در گمرکات زبان‌های اقتصادی بیشتری را به اقتصاد کشور وارد و چرخه تولید را نیز مختل کرده است. برای دستیابی به تعریفی خاص از رسوب کالا از گمرک، دو دیدگاه متفاوت در این زمینه قابل بررسی است:

در نگرش اول، رسوب کالا شامل کلیه کالاهایی که به‌تازگی وارد گمرک شده یا مدت طولانی‌تری در بنادر، مناطق آزاد، مناطق ویژه و گمرک بوده‌اند، می‌شود.

در نگرش دوم، کالاهایی که به هر دلیل امکان اظهار و ترخیص در گمرک را ندارند، شامل کالاهای رسوبی می‌شوند. لازم به ذکر است که توقیف کالا در گمرک ضربه سنگینی به اقتصاد کشور وارد می‌کند، زیرا از ورود کالا در زمان معین و ضروری جلوگیری می‌شود.

انواع مسیرهای ترخیص کالای رسوبی

اگر شما فکر می‌کنید که در فرآیند ارسال کالا از گمرک با مشکل رسوب کالا در گمرک مواجه خواهید شد، در ادامه همراه ما باشید تا انواع مسیرهایی که برای ترخیص این نوع از کالاها وجود دارد را به شما معرفی کنیم. در حالت کلی سه مسیر سبیز، زرد و قرمز وجود دارد که هر کدام را به‌طور کامل توضیح خواهیم داد:

مسیر سبیز

ترخیص کالا از گمرک در خط سبیز به‌سرعت و با دید کلی انجام می‌شود. برای کالاهایی که روی خط سبیز قرار می‌گیرند نیازی به اخذ مجوز خاصی نیست، همچنین این کالاها نیاز به شرایط و آزمایشگاه ندارند و مجوز خروج پس از بررسی دقیق مدارک صادر می‌شود. روند ترخیص گاهی آنقدر سریع است که از چند ساعت تا حداکثر یک یا دو روز کاری طول می‌کشد.

شرکت‌های ترخیص کالا معمولاً در خط سبیز گمرک قرار دارند. البته افرادی که اخیراً موفق به دریافت کارت بازرگانی شده‌اند، شانس کمی برای ورود به خط سبیز دارند. عدم تطابق داده‌های اظهارنامه و محاسبه خوب مسائل مالیاتی یکی از دلایل قرار گرفتن کالا در خط سبیز گمرک است.

مسیر زرد

در مسیر زرد مدارک کالا و ارزش مرسوله به دقت بررسی می‌شود، اما از آنجایی که کنترل فیزیکی وجود ندارد، سختگیری این مسیر از مسیر سبیز بیشتر است. همچنین خلاف مسیر سبیز، محصولات مسیر زرد معمولاً نیاز به گواهی آزمایشگاهی یا استاندارد دارند. اگر سابقه ترخیص کمتر از ۳ ماه وجود داشته باشد، معمولاً محصول در لیست زرد قرار می‌گیرد، اما نوع محصول نیز در این تصمیم‌گیری نقش دارد.

مسیر قرمز

در این مسیر کلیه مراحل ثبت کالا و تشریفات اداری انجام می‌شود. کالاهای مسیر قرمز نیاز به آزمایشگاه‌ها و مجوزهای استاندارد دارد و مدارک ارسالی به دقت بررسی می‌شود. در خط قرمز همه یا برخی کالاها بازرسی فیزیکی می‌شوند و طولانی‌ترین مسیر را برای خروج طی می‌کنند.

راهکارهای کاهش یا جلوگیری از رسوب کالا

در حمل‌ونقل بین‌المللی، صف‌های طولانی واردات و فرآیند پیچیده تخلیه و باربایی فایل‌ها منجر به ذخیره‌سازی شده است.

این وضعیت تولیدکنندگان را در تامین مواد اولیه با مشکل مواجه و خطوط تولید را متوقف کرد. در پی ارائه راهکارهایی برای کاهش یا جلوگیری از رسوب کالا در گمرک، چندی پیش رئیس گمرک ایران بخشنامه‌ای برای تسهیل در روند امور گمرکی کالاهای اساسی و مواد اولیه جهت کاهش رسوب کالا صادر کرد.

دلایل رسوب کالا در گمرک چیست؟

از دلایلی که سبب رسوب کالا می‌شود می‌توانیم به بی‌ثباتی در سیاست‌های مبادله‌ای و تجاری، پیچیده بودن فرآیند ثبت، تخصیص ارز، عدم اطلاعات کافی مصرف‌کنندگان، ترانزیت کالا، ناتوانی در پرداخت حقوق گمرکی و عدم تکمیل مدارک موردنیاز اشاره کنیم.

خلاصه کلام اینکه اگر همه بخشنامه‌ها حذف شود، کالایی در گمرک نمی‌ماند و بلافاصله ترخیص می‌شود. زمانی صحبت از پنجره واحد گمرک می‌شد که براساس آیین‌نامه آن، یکی از بهترین روش‌ها برای کاهش هزینه‌ها و فرآیند صادرات و واردات یک کشور است.

مهم‌ترین کارکرد این پنجره صرفه‌جویی در وقت و هزینه تاجران و سایر مشتریان برای امور صادرات و واردات و توسعه تجارت بین‌المللی است. بر این اساس مقرر شد همه سازمان‌هایی که با گمرک در ارتباط هستند، یک دفتر در گمرک داشته باشند تا کارها در همان گمرک انجام شود که متاسفانه محقق نشد.

در نتیجه برای بهبود عملکرد گمرک لازم است، ۲۲ سازمان دخیل در عملکرد گمرک در جلسه‌ای هم‌کنری کرده و بخشنامه‌ها را حذف کنند تا تسریعی در صادرات و واردات کالا صورت گیرد. لازم به ذکر است که هر تغییری در روند تجارت نیاز به ۶ ماه فرصت دارد و تصمیمات یک‌شبه تنها روند را سخت‌تر می‌کنند.

ارسال لایحه «الحاق ماده (۸) مکرر به قانون صادرات و واردات» به مجلس

دولت لایحه‌ای را برای انضباطبخشی به فرآیند واردات کالا به مجلس ارسال کرد که براساس یکی از بندهای آن، کالاهای فاقد ثبت‌سفارش باید ظرف یک ماه از سرزمین اصلی و مناطق یادشده خارج شوند، وگرنه توسط گمرک متروکه می‌شوند و امکان اعاده اظهارنامه نخواهند داشت.

به گزارش ایرنا، دولت به‌منظور ساماندهی و انضباطبخشی به فرآیند واردات کالا به کشور و پیشگیری از رسوب و انباشت کالا در مبادی ورودی و انبارهای گمرکی و سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی و نیز ضرورت شتاببخشی به تعیین تکلیف کالاهای متروکه و اعمال قواعد کنترلی در زمینه فرآیندهای مربوط به ثبت‌سفارش و تخصیص ارز، لایحه «الحاق ماده (۸) مکرر به قانون صادرات و واردات» را برای رفع خلأهای قانونی

و تسریع در تعیین تکلیف کالاهای یادشده تقدیم مجلس کرد. در این لایحه ورود کالا به محدوده مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی یا قلمرو گمرکی به‌ترتیب مستلزم اخذ ثبت آماری و ثبت‌سفارش قبل از ورود کالا به کشور بوده و امکان واردات قطعی کالا با ثبت آماری یا ثبت‌سفارشی که پس از ورود کالا به کشور اخذ شده، وجود ندارد. کالاهایی که حسب مورد بدون ثبت آماری یا ثبت‌سفارش وارد کشور شده‌اند، به‌موجب این لایحه حداکثر ظرف یک ماه باید از کشور (سرزمین اصلی و مناطق یادشده) خارج شوند؛ در غیر این صورت کالا با اخطار قبلی توسط گمرک متروکه می‌شود و امکان اعاده اظهارنامه متروکه درباره آنها وجود ندارد. سید محمود حسینی‌پور، سرپرست معاونت پارلمانی

رسوب کالا در گمرکات چگونه شکل می‌گیرد؟

عدم تامین ارز، از ریشه‌های رسوب کالا

این کارشناس مرکز پژوهش‌های مجلس یکی از اصلی‌ترین دلایل رسوب کالا را عدم تامین ارز خواند و بیان کرد: براساس ماده ۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، واردات کالا نیاز به اخذ کد رهگیری منشأ ارز یا کد ساتا از بانک مرکزی دارد. هدف از این الزام قانونی، ساماندهی بازار ارز و مبارزه با قاچاق آن است.

وی ادامه داد: با افزایش تحریم‌ها و تشدید نوسانات ارزی بعد از سال ۹۷، بانک مرکزی سیاست‌هایی برای مدیریت بازار عرضه و تقاضای ارز اعمال کرد. بخش عمده‌ای از تقاضای ارز مربوط به واردات است، اما بسیاری از بازرگانان و واردکنندگان بدون توجه به سیاست‌های بانک مرکزی اقدام به واردات کالا می‌کنند و در مرحله تخصیص ارز، تأمین ارز یا ثبت سفارش با مشکل مواجه می‌شوند. به‌طورکلی یکی از ریشه‌های اصلی رسوب کالا در بنادر، مربوط به همین مسئله می‌شود. این کارشناس با بیان اینکه بخش قابل‌توجهی از کالاهای رسوبی، کالاهای اساسی، نیازهای ضروری از جمله نهادهای دامی و... هستند، گفت: متاسفانه یا خوشبختانه عمده واردکننده این کالاها دولتی است؛ اما تاکنون به هر دلیلی نتوانسته‌اند از آن را تامین کنند. محمدی‌فر، تعلق

گمرک یا انباردار ارزان

چندین بار در سال کالا وارد کند، اما اکنون به‌دلیل بروکراسی بالا در بخش ترخیص ارز و عملکرد سازمان‌هایی که مجوز می‌دهند، این امکان به ۲ تا ۳ بار در سال تقلیل یافته است.

وی افزود: در روند واردات در اصل برخی مشکلات ناشی از پیچ‌وخم‌های اداری و تعلل دستگاه‌های اجرایی است و در این زمینه باید همه نهادهای مربوطه پای کار بیایند. وقتی مدت زمان ترخیص کالا در گمرک طولانی می‌شود، نه‌تنها هزینه‌های آن برای مصرف‌کننده افزایش می‌یابد، بلکه سایر هزینه‌های مربوطه مانند حمل‌ونقل نیز صعود خواهد شد.

ایران روند دیگری دارد

رحام با اشاره به تعلق بانک مرکزی در تامین ارز واردات کالا بیان کرد: متاسفانه بانک‌های عامل در تامین ارز با تاخیر عمل می‌کنند و صاحبان کالا عموماً مجبورند برای سفارش کالا پیش‌پرداخت بدهند. در نقطه مقابل زمانی فروشنده اسناد کالا را آزاد می‌کند که وجه کالا به‌صورت کامل پرداخت شده باشد؛ بر همین اساس فرآیند طولانی ۳ تا ۴ ماهه تخصیص و تامین ارز ازسوی بانک مرکزی و محدودیت‌های

در صدور مجوزها را یکی دیگر از علل رسوب کالا در گمرکات دانست و گفت: در حال حاضر حدود ۶۰ دستگاه مجوزدهنده در کشور وجود دارد. متاسفانه اینکه کالاهای به چه صورت و در چه بازه زمانی متناسب با تعرفه اظهارنظر یا تایید می‌شود مشخص نیست؛ همین موضوع یکی از علل اصلی رسوب کالا در گمرکات است و در لایحه رسوب به این اشاره شده که دولت برای هر دستگاه مجوزدهنده‌ای زمان و ضابطه تعیین کند تا براساس آن، کالا چند ماه منتظر اظهارنظر یک سازمان نماند.

نقش سازمان برنامه و بودجه در شکل‌گیری رسوب کالا

محمدی‌فر درباره ریشه‌های مختلف بی‌برنامگی دولت در واردات کالا و رسوب آن در گمرکات گفت: بخشی از این موضوع به‌دلیل تعهد انجام‌نشده سازمان برنامه‌بودجه در خصوص تامین منابع واردات کالا است که باید در این زمینه پاسخگو باشد، حتی به قسمتی از کالاها این مجوز داده شد که بدون تشریفات گمرکی و قواعد کالاها از گمرک خارج شوند، اما شرکت‌های حمل‌کننده به همکاری با شرکت‌های دولتی به‌دلیل بدقولی آنها نبودند.

ارزی ناشی از تحریم نیز عامل مهمی در رسوب کالا در گمرک است.

از لایحه پیشگیری و مقابله با رسوب کالاها چه خبر؟

این کارشناس حوزه گمرک درباره لایحه پیشنهادی «پیشگیری و مقابله با رسوب کالاها در مبادی ورودی کشور و سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی» نیز گفت: در سال ۱۴۰۱ لایحه رسوب کالا با نگاه کارشناسی تدوین شد. قبل از تدوین این لایحه نظر کارشناسی فعالان گمرکی، تجار و بازرگانان اخذ و در نهایت لایحه‌ای کامل و کارشناسی‌شده تدوین شد، اما در جریان تدوین نهایی نظر بر این شد که این لایحه در ۲ یا ۳ ماده خلاصه شود و همین لایحه خلاصه‌شده نیز هنوز موفق به اخذ مصوبه دولت نشده است. به این ترتیب لایحه پیشگیری و مقابله با رسوب کالاها همچنان بلاتکلیف مانده و در صورت تصویب و ابلاغ نهایی آن می‌توان نسبت به رفع بسیاری از مشکلات موجود امیدوار بود.

سخن پایانی

براساس ماده ۲۳ قانون امور گمرکی، برای گمرکات انباری تعریف نشده و انبارهای موجود برای سازمان‌ها و مراجع تحویل‌گیرنده کالا است؛ بر همین اساس اقدام وارداتی چه پیش از تشریفات گمرکی و چه بعد از آن، وارد این انبارها می‌شوند. باتوجه به این موضوع، اصطلاح رسوب در گمرکات به‌معنایی که در ذهن‌ها جا افتاده، نیست. با این حال می‌توان گفت مسئله رسوب کالا در مبادی ورودی کشور وجود دارد.

رسوب کالاها در گمرک محصول فرآیندی پراشکال است که راقم اصلی آن دولت در مرحله نخست و واردکنندگان در مرحله دوم هستند؛ دولت در تخصیص ارز عملکرد درستی ندارد، در ثبت سفارش به میزان موردنیاز کشور توجه نمی‌کند، تعرفه‌های انبار گمرک متناسب با ضرورت نیست و... در نقطه مقابل واردکنندگان نیز در فرآیند واردات، چندان مطابق قوانین و ضوابط عمل نمی‌کنند. براساس آنچه گفته شد به‌تازگی دولت به‌منظور ساماندهی و انضباطبخشی به فرآیند واردات کالا به کشور و پیشگیری از رسوب و انباشت کالا در مبادی ورودی و انبارهای گمرکی و سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی لایحه «الحاق ماده (۸) مکرر به قانون صادرات و واردات» را برای رفع خلأهای قانونی و تسریع در تعیین تکلیف کالاهای یادشده تقدیم مجلس کرد.